

*LÉSZAI Lehel*¹:

A tanítványok ördögűzési, halottfeltámasztási szolgálata és szenvedése

Abstract. The Disciples' Ministry of Exorcism, Resurrection of the Dead, and Suffering.

Service meant exorcism besides preaching and healing. According to Mk 3:15, Jesus calls his disciples so that they would be with him, preach the gospel, and exorcise demons. The authority of the disciples over unclean spirits (Mk 6:7) refers to their sharing in Jesus's mission (Mk 1:22.23.27). Exorcism promoted the expanding of God's kingdom and the weakening of Satan's power. In Mk 6:7, Jesus mentions exorcism as a concrete task for his disciples, what was fulfilled by them (6:7). We can learn from Mt 9:8 and 10:1 that the disciples were entrusted with power to cast out demons. Lk 9:1 mentions the same command. According to the report of Luke, the seventy(-two) disciples cast out demons too, although they did not receive explicit command for this in 10:9.

Matthew is the only one who mentions that Jesus ordered his disciples to raise the dead (Mt 10:8). Thus, this belonged to the ministry too. The synoptic gospels do not mention anywhere that the disciples would carry out this command. But several reports mention that Jesus raised people from the dead. He answered the question that John the Baptist transmitted by his disciples by saying that the dead are raised up (Mt 11:5), so he truly carried this out as well. Some congregations of the early church had some difficulties with this command. The book of Acts reports in two cases that the disciples used this exceptional gift (Acts 9:36ff and 20:7ff). In order that the possession of this important power would not cause them any harm, when using this gift, the disciples were to ask nothing in return.

¹ Egyetemi docens, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Református Tanárképző és Zeneművészeti Kar, Email: lehel.leszai@ubbcluj.ro

Service is connected with suffering because mission supposes both. Jesus came to serve and suffer among the people, which is why he prepares his disciples for the future suffering. The disciples do share in Jesus's mission, in his power and his authority, but in his destiny too. Following includes breaking with the family and profession, giving up the possessions, homelessness, self-denial, bearing the cross, persecution, and suffering. Mark's congregation was persecuted. Therefore, it was a consolation for them that Jesus had suffered earlier and finished victoriously the battle against death. Jesus did not conceal the reality from his disciples and warned them that they had to flee too, they might be whipped and some of them might be executed because all of these form part of the mission. To follow him did not mean to study the Torah under his direction but to identify with his suffering.

Keywords: disciple, exorcism, resurrection, suffering

A tanítványok feladatai közé tartozott elválaszthatatlanul az igehirdetés és a gyógyítás mellett az ördögűzés is, melyre szintén Jézustól kaptak felhatalmazást.² Jézus és az ősegység a kortársaikkal hasonlóan gondolkodott a démonokról. A különbség ott található, hogy amíg a pogányok és zsidók az ördögűzést mágiával és egyéb mágikus eszközökkel tartották megvalósíthatónak, Jézus számára ez csupán parancsszavával történt (Mt 8,16). Az ördögök kiűzése és a gyógyításai időnként az igehirdetésének kísérőelemei voltak (Mk 1,39). Jézus az Istentől kapott erővel hatalmasabbnak bizonyult a démonoknál, azért azoknak engedelmeskedniük kellett. A démoni erők feletti uralma annak a jele volt, hogy Isten országa elközelített az ő személyében (Mt 12,22–28).³ A Mk 3,15-ben a Jézussal való együttlét és az igehirdetés mellett az exorcizmust említi az evangélista, mint a tanítványok kiválasztásának egyik fő okát. A szövegvariáns, mely a „betegségek gyógyítását”

² LANE, William L. (1974): *The Gospel According to Mark*. The New International Commentary on the New Testament. Grand Rapids, Michigan, William B. Eerdmans Publishing Company. 340–341; HENGEL, Martin (1981): *The Charismatic Leader and His Followers*. Edinburgh, T. & T. Clark. 73.

³ BIETENHARD, H.: ἐκβαλλω, In: BROWN, Collin (szerk.) *Dictionary of New Testament Theology, Vol. 1*. Transl. with additions and revisions from *Theologisches Begriffslexikon zum Neuen Testament*. Regency, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan. 453–454.

is tartalmazza, implicite nem ismeri el, hogy Márk evangéliumában a gyógyítás és az ördögűzés gyakorlatilag rokon értelmű.⁴ Ez a felhatalmazás a tisztátalan lelkek felett (Mk 6,7) igazolja a tanítványoknak Jézus küldetésében való részesülését (vö. 1,22.23.27).⁵

1. Ördögöket űzni

Az ördögűzés az Isten országának terjesztését⁶ és az ördög hatalmának megtörését szolgálta.⁷ Jézus a tanítványok kiküldése alkalmával a Mk 6,7-ben csupán az ördögűzést említi meg konkrét feladatként. Néhány verssel később, a 6,13-ban ismét megjelenik az exorcizmus, de immár úgy, mint végrehajtott parancs. Ez arra utal, hogy Márk milyen fontosságot tulajdonított a misszió eme feladatának.⁸ Itt meg kell említenünk a Mk 9,38–40-ben feljegyzett eseményt, melyben János aggódva meséli mesterének, hogy láttak valakit, aki Jézus nevében ördögöket űzött, de nem követte őket. Jézus megvédi az ismeretlen démonűzőt, és megtiltja tanítványainak az ilyenek akadályozását.⁹ Ezzel elismeri, hogy hatalmával olyanok is élnek, akik nem tartoznak a tanítványi köréhez. A tárgyalt történet arra enged következtetni, hogy a tanítványok egy zárt csoportot alkottak (38. v.). Ez pedig azt jelentheti J. Gnilka szerint, hogy itt egy későbbi gyülekezeti kérdés megvitatásáról esik szó. Jóllehet Jézus az exorcizmus gyakorlásakor és a gyógyításkor sohasem hívott segítségül egy nevet, az Apostolok Cselekedeteiről írt könyvben (ApCsel 3,6; 9,34; 16,18), de a rabbinikus irodalomban is arról szerzünk tudomást, hogy a tanítványok Jézus nevének segítségül hívásával hajtanak végre csodákat.¹⁰

⁴ WILLIAMSON, Lamar (1983): *Mark*. Interpretation Series. Louisville: John Knox Press. 81.

⁵ ERNST, Josef (1981): *Das Evangelium nach Markus*. Regensburger Neues Testament. Regensburg, Friedrich Pustet Verlag. 175.

⁶ NINEHAM, Dennis Eric (²1968): *The Gospel of St. Mark*. The Pelican Gospel Commentaries. London, Adam & Charles Black. 169.

⁷ FREYNE, Seán (1968): *The Twelve: Disciples and Apostles – A Study in the Theology of the First Three Gospels*. London and Sidney, Sheed and Ward. 143–145.

⁸ GUELICH, Robert A. (1989): *Mark 1–8:26*. Word Biblical Commentary 34A. Dallas, Texas, Word Books. 321.

⁹ DÓKA Zoltán (1996): *Márk evangéliuma*. Budapest: Ordass Lajos Baráti Kör. 203–204.

¹⁰ GNILKA, Joachim (⁴1994): *Das Evangelium nach Markus. 2. Teilband, Mk 8, 27–16,20*. Evangelisch-Katholischer Kommentar zum Neuen Testament II/2. Solothurn und Düsseldorf: Benziger Verlag, Neukirchen-Vluyn, Neukirchener Verlag. 59–60.

A Máté evangéliumában csak két lókus említi, hogy a tanítványoknak ἐξουσία adatott.¹¹ Az első Mt 10,1, ahol a tanítványok hatalmat kapnak a tisztátalan lelkek kiűzésére, ami a párhuzamos helyeken is olvasható.¹² A második Mt 9,8, de ennek sehol sincs párhuzamos lókusa. A második igehely egyúttal tükrözi Máté teológiai felfogását, melynek értelmében a bűnök bocsánatának hatalma embereknek is adatott. Ez az utalás a legnagyobb valószínűség szerint a tanítványok közösségét jelenti, ahogyan azt két párhuzamos textus, Mt 16,19 és 18,18 (szintén csak Máténál előforduló igeversek), is érzékelteti.¹³ Mt 10,8-ban Jézus megismétli az exorcizmusra adott parancsát.¹⁴

Lk 9,1-ben az előbb tárgyalt lókusok párhuzamos helyeként szintén arról szerzünk tudomást, hogy Jézus hatalommal ruházza fel tanítványait minden ördög ellen.¹⁵ Ebben az evangéliumban is meg van különböztetve az ördögi megszállottság és a betegség (Lk 4,40.41; lásd előbb Mk 1,32–34; 6,13).¹⁶ Fontos megemlíteni, hogy a hetven(két) tanítvánnyal kapcsolatosan fel van jegyezve, hogy amikor visszatértek kiküldetésükből, örömmel számoltak be Jézusnak a neve által sikeresen végrehajtott ördögűzéseikről (Lk 10,17). A „te nevedre” említése emlékeztet a 9,49 szóhasználatára. A 10,9-ben a gyógyítás mellett nincs említés az exorcizmusról, mégis a visszatértek beszámolójából világos, hogy erre is hatalmat nyertek a tizenkét apostolhoz hasonlóan.¹⁷ Az általuk elmondottakból kiderül,

¹¹ LUZ, Ulrich (1990): *Das Evangelium nach Matthäus. 2. Teilband, Mt 8–17*. Evangelisch-Katholischer Kommentar zum Neuen Testament 1/2. Zürich und Braunschweig: Benziger Verlag, Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag. 93.

¹² RIENECKER, Fritz (1983): *Das Evangelium des Matthäus*, Wuppertaler Studienbibel. Wuppertal, R. Brockhaus Verlag; Giessen, Brunnen Verlag. 129–130.

¹³ MATTHEY, Jacques (1980): The Great Commission According to Matthew, In: *International Review of Mission*. 69, 273 (January). 167.

¹⁴ MORRIS, Leon (1992): *The Gospel According to Matthew*. Pillar New Testament Commentary. Grand Rapids, Michigan, William B. Eerdmans Publishing Company; Leicester, England, Inter-Varsity Press. 237.

¹⁵ KILGALLEN, John J. (1988): *A Brief Commentary on the Gospel of Luke*. New York/Mahwah, Paulist Press. 106.

¹⁶ HENDRIKSEN, William (1979): *The Gospel of Luke*. New Testament Commentary. Edinburgh, Mackays of Chatham Ltd (reprint: Edinburgh, The Banner of Truth Trust, 1984). 472.

¹⁷ NOLLAND, John (1993): *Luke 9:21–18:34*. Word Biblical Commentary 35B. Dallas, Texas, Word Books. 562.

hogy sikeresek voltak missziójukban: feltehetően az igehirdetésben és a gyógyítás terén is, mégis az ördögűzés terén tapasztalt eredmények lepték meg őket a legjobban.¹⁸

2. Halottakat feltámasztani

A szolgálatra való kiküldés egyik parancsa a halottak feltámasztása, és ezt csupán Máté említi meg¹⁹ (Mt 10,8). Ez az utasítás nem fordul elő Márk és Lukács evangéliumában, és a szinoptikus evangéliumokban a tanítványokról sincs feljegyezve, hogy halottakat támasztottak volna fel.²⁰ Maga Jézus viszont támasztott fel halottakat (Mk 5,22–43; vö. Mt 9,18–26; Lk 8,41–56; Lk 7,11–16; lásd még Jn 11,11–44), ezért a tanítványainak is adott hatalmat erre. A Keresztelő János tanítványainak kérdésére többek között azt válaszolja Jézus, hogy „halottak támadnak fel” (Mt 11,5),²¹ amely szintén azt igazolja, hogy végzett ilyen tevékenységet. Az óegyház bizonyos gyülekezeteinek nehézségei voltak ezzel a paranccsal,²² ezért néhány fordításból ki is hagyták, mint például a szír Pesittából. E szöveg mellőzése arra utal, hogy az óegyház értelmezésében csak a Jézus korára korlátozódott a parancs érvényessége. Mivel nem tudta végrehajtani az utasítást, ezért kételkedett hitelességében, és próbálta kihagyni egyes fordításokból. Ennek ellenére a szöveg fennmaradt a hagyományban, és előfordul a jelentősebb negyedik századi majuszkulákban. Bizonyos kéziratokban nem szerepel, vagy ahol megtalálható, ott más-más helyen fordul elő ez az utasítás.²³ Egyesek számára ma is nehézséget okoz ez a parancs,

¹⁸ PRÖHLE Károly (21991): *Lukács evangéliuma*. Budapest, Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály. 174; HENDRIKSEN (1979), 580.

¹⁹ WEAVER, Dorothy Jean (1990): Matthew's Missionary Discourse. A Literary Critical Analysis, In: *Journal for the Study of New Testament, Supplement Series*. 38. 85. Sheffield, UK: JSOT Press.

²⁰ PLUMMER, Alfred (1910): *An Exegetical Commentary on the Gospel According to S. Matthew*. London, Elliot Stock. 149.

²¹ SCHWEIZER, Eduard (1976): *The Good News according to Matthew*. Transl. by David E. Green. London, SPCK. 238–239; WIEFEL, Wolfgang (1998): *Das Evangelium nach Matthäus*. Theologischer Handkommentar zum Neuen Testament. Leipzig, Evangelische Verlagsanstalt. 193.

²² LUZ (1990), 94.

²³ FILSON, Floyd Vivian (21971): *A Commentary on the Gospel according to St. Matthew*. London, Adam & Charles Black. 129.

mert ma sem tudják végrehajtani. Ennek a tábornak a tagjai lelki értelemben próbálják magyarázni ezt az utasítást, azt sugallván, hogy Jézus itt a bűneikben halottak és a lelki hatásra érzéketlenek feltámasztására utal.²⁴ Ennek ellenére nem kell, és nem is kerülhetjük el a parancs szavainak elsődleges értelmét, amennyiben elfogadjuk azt a tényt, hogy Jézusnak volt hatalma feltámasztani a halottakat, amit az evangélium világosan állít.²⁵ Mindenképpen bátrabb hitet feltételez azt elismerni, hogy Jézus nem hagyta ki a halottak feltámasztásának parancsát sem a tanítványoknak adott utasításai közül. Az Apostolok Cselekedeteiről írt könyvben két alkalommal is olvasható olyan tudósítás, mely tartalmaz a tanítványok által a későbbiek során végrehajtott halottak feltámasztásáról szóló beszámolót (ApCsel 9,36kk; 20,7kk).²⁶ Annak érdekében, hogy a tanítványoknak adományozott rendkívüli hatalom birtoklása ne legyen káros hatással rájuk, Jézus azt parancsolja nekik határozottan, hogy „ingyen” gyakorolják ezt az ajándékot.²⁷

3. Szenvedni

A tanítványok küldetése a szolgálat mellett szenvedést is jelentett. Miután megvizsgáltuk Jézusnak az ördögűzésre és halottak feltámasztására adott parancsát, nem kerülhetjük ki azt a figyelmeztetést sem, mellyel felkészíti tanítványait²⁸ a rájuk váró szenvedésekre. A „mert az Embernek fia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon, és életét adja váltságul” (Mk 10,45) mondatával megadja a naggyá válás jézusi paradigmáját, amelyet saját életével igazol. Ebben az igeversben már jelen is van a

²⁴ Margaret Davies is erre a veszélyes általánosításra hívja fel a figyelmet: DAVIES, Margaret (1993): *Matthew (Readings: A New Biblical Commentary)*. Sheffield: JSOT Press. 80.

²⁵ WILKINSON, John (1974): The Mission Charge to the Twelve and Modern Medical Missions, In: *Scottish Journal of Theology*. 27, 3. 315.

²⁶ FRANCE, R. T. (1985): *The Gospel according to Matthew*. Tyndale New Testament Commentaries. London, Inter-Varsity Press (reprint: Leicester, Inter-Varsity Press; Grand Rapids, Michigan, William B. Eerdmans Publishing Company, 1992). 179.

²⁷ RIDDERBOS, Herman N. (1987): *Matthew*. Transl. by Ray Togtman. Grand Rapids, Michigan, Zondervan Publishing House. 198.

²⁸ EDWARDS, Richard A. (1985): Uncertain Faith: Matthew's Portrait of the Disciples, In: Segovia, Fernando F. (szerk.): *Discipleship in the New Testament*. Philadelphia, Fortress Press. 55.

kapcsolópont a szenvedés kérdése felé. A krisztológiai kijelentés – bonyolult parainéitikus és szótériologikus vonatkozása ellenére is – egységes, amennyiben a szolgálat folytatódik a halálra adatásban. Ezt a logiont nem lehet az Ézs 53,10–12 nélkül helyesen érteni (a korabeli zsidóság mégsem idézte és magyarázta ezt a lókust).²⁹ A szinoptikus evangéliumok bizonyágtétele egyértelművé teszi, hogy Jézus útja és sorsa meghatározza a tanítványok útját és sorsát is. A tanítványság azt jelenti, hogy követni kell Jézust, osztozván sorsában és küldetésében, amely magába foglalja a kereszt felvételét és hordozását, az önmegtagadást,³⁰ a családdal és foglalkozással való szakítást, a vagyont feladását és a szenvedést.³¹ J. Blinzler szerint Jézus követése egyrészt „radikális lemondás majdnem mindarról, amiről általában úgy gondoljuk, hogy az élet értelmét jelenti”,³² mint például a foglalkozás, rokonok, tulajdon, házasság (Mt 19,11–12), másrészt pedig felkészülés a mester sorsában való osztozásra, ami szenvedést, hajléktalanságot, üldözést és halált is jelenthet. Márk egy olyan közösségnek írta az evangéliumot, mely feltehetőleg rettenetes üldözést szenvedett a római hatóságok részéről. Ennek a gyülekezetnek vigasztalást és bátorítást jelentett az, amikor azt olvasta, hogy Jézusnak is része volt szenvedésben és halálban, de mindezt legyőzte a feltámadása alkalmával, amely a tanítványok végső reményének szilárd alapját képezte.³³

A Máté evangéliuma 10. fejezete alapján így szemléltethető (talán nem minden egyes párhuzamban teljesen egyértelmű módon) a tanítványoknak a Jézus szenvedéseiben való részvétele:

²⁹ GNILKA (1994), 103–104; HERCZEG Pál (1997): *Az Újszövetség teológiájának vázlatja*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kara. 46.

³⁰ KINGSBURY, Jack Dean (1988): *Matthew as Story*. Philadelphia: Fortress Press. 139–140.

³¹ BOLYKI János (1991): Péter személye és szerepe az egyházban, In: *Theológiai Szemle*. új folyam: XXXIV, 4 (júl.–aug.). 200.

³² BLINZLER, Josef (1971): Jesus and his Disciples, In: Schultz, Hans J. (szerk.): *Jesus in his Time*. London: SPCK. 84–95. 88–90.

³³ KIM, Kyoung-Jin (1998): Stewardship and Almsgiving in Luke's Theology, In: *Journal for the Study of the New Testament, Supplement Series* 155. 62, 76–77. Sheffield, Sheffield Academic Press.

Jézus

οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει – nincs hova fejét lehajtania (Mt 8,20)

μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον – mert Heródes (halálra) fogja kerestetni a gyermeket (2,13)

φεύγε εἰς Αἴγυπτον – menekülj Egyiptomba (2,13)

ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν – aki el is árulta őt (10,4)

εἰς τὸ . . . μαστιγῶσαι – hogy . . . megkorbácsolják (20,19)

εἰς τὸ . . . σταυρῶσαι – hogy . . . keresztre feszítsék (20,19)

ἀποκτενοῦσιν αὐτόν – megölik őket (17,23)

A tanítványok

μὴ πῆραν εἰς ὁδὸν – se tarisznyát az útra (10,10)

Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς – ha pedig üldöznék titeket (10,23)

φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν – meneküljetek a másikba (városba) (10,23)

παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς – mert átadnak titeket (10,17)

Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν – akkor majd testvér a testvérét . . . adja halálra (10,21)

μαστιγώσουσιν ὑμᾶς – megkorbácsolnak (10,17)

ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ – aki nem veszi fel keresztyét (10,38)

θανατώσουσιν αὐτούς – megöletik őket (10,21)

A tanítványokat is üldözni fogják, ahogy Jézussal tették, nekik is menekülniük kell, megostorozzák őket, egyeseket megfeszítenek, kivégeznek, de mindezzel osztoznak Jézusnak az Istentől kapott küldetésében.³⁴ A názáreti rabbi követése nem a Tóra tanulmányozását jelentette a felügyelete alatt, hanem azonosulást a szenvedésével.³⁵ Máté evangéliuma bemutatja, hogy az Atya akaratának való engedelmesség üldözéshez, szenvedéshez és halálhoz vezet.³⁶

³⁴ BROWN, Schuyler (1978): *The Mission to Israel in Matthew's Central Section* (Mt 9, 35–11, 1), In: *Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde der älteren Kirche*. 69, 1–2. 78.

³⁵ BOSCH, David Jacobus (1980): *Witness to the World: The Christian Mission in Theological Perspective*. London, Marshall, Morgan & Scott. 72.

³⁶ LUZ, Ulrich (1995): *The Theology of the Gospel of Matthew*. Cambridge: University Press. 159.

3.1. Bárányokként a farkasok között

Jézus úgy tekintett a szenvedésre, mint a misszió részére. Már a Mk 13,9–13-ban található szakasz parainézise tartalmazza a szenvedésről szóló jövendölést Márk gyülekezete számára.³⁷ A tanítványok üldözésének témája végig megtalálható a Máté evangéliumában. Megkezdődik már a Hegyi Beszédben (Mt 5,10–11), majd folytatódik a 13,21 és 20,22–23-ben, de különösen három perikópában jelenik meg sűrített formában (a 10. és 24. fejezetekben, illetve a 23,29–36-ban).³⁸ A Mt 10,16–25 beszámolója szerint Jézus úgy küldte ki tanítványait, mint „juhokat a farkasok közé”, és figyelmeztette őket, hogy legyenek felkészülve a letartóztatásra és az üldözésre, az árulásra és a hamis vádakra. Mindez a Jézus által hirdetett tanítványság jellegét képezi, amelyre elhívja az apostolokat. A tanítványok üldözése a Jézushoz való tartozásukból származik.³⁹ A tanítványok Jézustól kapott missziója (Ἴδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς – Mt 10,16) emlékeztet Mózes küldetésére (2Móz 3,12). Az ott elhangzó szöveg szerkezete a LXX-ban ugyanúgy emeli ki a névmásokat⁴⁰ (ἐγὼ σε ἐξαποστέλλω – ez az מִיָּדַי וְאַתָּה הֵבֵרֵהוּ héber szöveg fordítása), mint Mt 10,16 textusa. A Mt 10,16-ban található mondás a Q-forrásból származik.⁴¹ A Q-ban a szöveg elején szerepel a logion (lásd Lk 10,3-at), míg Máténál a perikópa végére kerül.

³⁷ BARTON, Stephen C. (1994): *Discipleship and Family Ties in Mark and Matthew*. Cambridge: University Press. 107.

³⁸ BAUER, David R. (1988): The Structure of Matthew's Gospel, In: *Journal for the Study of the New Testament, Supplement Series*. 31. 59. Sheffield: Sheffield Academic Press.

³⁹ BARTH, Gerhard (1963): Matthew's Understanding of the Law, In: Bornkamm, Günther – Barth, Gerhard – Held, Heinz Joachim (szerk.): *Tradition and Interpretation in Matthew*. Transl. by Percy Scott. London, SCM Press Ltd. 101; DAVIES (1993), 83.

⁴⁰ MOROSCO, Robert E. (1984): Matthew's Formation of a Commissioning Type-Scene Out of the Story of Jesus' Commissioning the Twelve [Matt 9:35–11:1; Ex 3:1–4:17], In: *Journal of Biblical Literature* 103 (D 1984). 550–551.

⁴¹ A Q-forrás léte meglehetősen vitatott az újszövetséges bibliakutatók között. Egyesek ebben látják néhány kérdés megoldását a szinoptikus evangéliumokat illetően, míg mások kihangsúlyozzák, hogy csupán egy elméletről van szó. Vincent Taylor így értékeli a fontosságát: 1. A Jézus tanításának legfigyelemreméltóbb forrása, jóllehet más források is megőrizték Jézus mondásait. 2. Betekintést engednek Jézus belső jellemébe. Utalásokat tartalmaz Jézus gyógyító munkásságára és fel nem jegyzett jeruzsálemi látogatásokra. 3. Az Úr vidéken zajló mindennapi élet iránti érdeklődését mutatja be. TAYLOR, Vincent (2009): *The Gospels*. Eugene, Oregon, Wipf and Stock Publishers. 20–27 [reprint].

Ez arra utalhat, hogy a felhatalmazó küldetés eredetileg mindenképpen ide tartozott.⁴² A logion képanyaga a vallásos polarizációra utal. Jóllehet Máténál a „juhok” általában az elveszetteket jelentik (Mt 9,36; 10,6; 15,24; 18,12), néhány lókusban (10,16; 26,31; lásd még 25,32–33) mégis a tanítványokra utalnak.⁴³

Lk 10,3-ban Jézus a hetven(két) tanítványt küldi ki bárányokként⁴⁴ a farkasok közé. Azért is tűnhet furcsának ez a megjegyzés, mert Lukács nem sokkal ezután azt írja, hogy a tanítványok örömmel tértek vissza és számoltak be a sikereikről (Lk 10,17). Mindez arra utalhat, hogy Lukács a későbbi pogánymisszióra gondolt e mondás kapcsán, melynek kibontakozását az Apostolok Cselekedeteiben jegyezte le. Számos ott megörökített esemény igazolja ezt a feltételezést (lásd ApCsel 13,50; 14,5–6; 14,19; 16,19–24; 17,5; 17,13; 20,3; 21,30–31; 21,33; 22,22; 23,10; 23,12–15.21; 23,23–24; 25,7).⁴⁵

A farkasok a Szentírásban olyan kontextusokban szerepelnek, amelyek éles megvilágításban szemléltetik a kapzsiságot, a pusztítást és a pusztulást (1Móz 49,27; [LXX-ban: Péld 28,15]; Jer 5,6; Ez 22,27; Zof 3,3; Mt 7,15; Jn 10,12; ApCsel 20,29). A természetben a bárányok és farkasok közötti harmónia olyannyira elképzelhetetlen, hogy az az eszkatológikus időnek van tulajdonítva, amikor Isten lehetővé teszi az eddig lehetetlent (Ézs 11,6; 65,25).⁴⁶ Nemcsak a héber iratokban találkozunk a farkas és a bárány ellentéttel, hanem az antik görög irodalomban is közmondásszerű ez a szembenállás. A görög irodalomban ez az ellentét tartós vagy bizonytalan konfliktushelyzet leírását szolgálja.⁴⁷

⁴² HAHN, Ferdinand (1965): *Mission in the New Testament*. Transl. by Frank Clarke. London, SCM Press Ltd. 44–45.

⁴³ HAGNER, Donald A. (1993): *Matthew 1–13*. Word Biblical Commentary 33A. Dallas, Texas, Word Books. 277.

⁴⁴ Mt 10,16-ban „juhok” szerepelnek, Lk 10,3-ban pedig „bárányok”. Az *ἀρῆν* az Újszövetségben *hapax legomenon*: BOCK, Darrell L. (1996): *Luke. Vol 2. 9:51–24:53*. Baker Exegetical Commentary on the New Testament 3B. Grand Rapids, Michigan, Baker. 996.

⁴⁵ LANE, Thomas J. (1996): *Luke and the Gentile Mission: Gospel Anticipates Acts*. *European University Studies, Series 23: Theology*. 571. Frankfurt am Main, Berlin, Bern, New York, Paris, Wien, Peter Lang. 89–90.

⁴⁶ BOVON, François (1996): *Das Evangelium nach Lukas. 2. Teilband, Lk 9, 51–14, 35*. Evangelisch-Katholischer Kommentar zum Neuen Testament III/2. Zürich, Düsseldorf, Benziger Verlag; Neukirchen-Vluyn, Neukirchener Verlagsgesellschaft. 50–51.

⁴⁷ HERODOTOS (1921): *Books III and IV*. Transl. by A. D. Godley, vol. II, Loeb Classical Library. Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press. 4, 149.

Jézus nem azért küldi ki tanítványait bárányokként, hogy keressenek farkasokat, akik felfalják őket, viszont az útjuk során fel kell legyenek készülve ilyen „farkasokkal” való találkozásra is.⁴⁸ Amikor a juhok a farkasokkal együtt vannak említve, akkor általában szembenállásra, fenyegetettségre és veszélyre történik utalás. Megdöbbenő, hogy ez a metafora, amelyet a zsidók és pogányok közötti ellentétre lehetett volna felhasználni, itt a zsidók közötti feszültséget hivatott kifejezni. Jézus azért használta ezt a képet, hogy figyelmeztesse tanítványait a missziós munka fennálló veszélyeire.⁴⁹ A fenyegető veszedelem mellett arról is beszél Jézus, hogy minden pillanatban velük lesz az Atya Lelke, aki támogatni és segíteni fogja őket (Mt 10,19–20). Ez vigasztalja és erősítse őket az előttük álló és rájuk váró nehéz időkben.⁵⁰

Jézus egyenesen úgy említi a szenvedést, mint a tanítványság áldását, amiért hálát lehet adni, mivel az üldözés azt bizonyítja, hogy a tanítványok a próféták örökösei (Mt 5,11–12; vö. Lk 6,22–23). Arra is utasítja tanítványait, hogy az üldözés elszenvédekor imádkozzanak azokért, akik életükre törnek (Mt 5,44; vö. Lk 6,27–28). Az üldözés jó alkalom lesz arra, hogy tanúságot tegyenek a bennük élő reménységről (Lk 21,12–13). A legfájdalmasabb talán mégiscsak az lesz, mikor a vér szerinti rokonaik fogják elárulni őket (Mt 10,21), és a gyilkosaik azt fogják gondolni, hogy Istennek tetsző szolgálatot hajtanak végre kivégzésükkel (lásd Jn 16,2). Ilyen messzire el lehet távolodni Krisztustól. A tanítványság útja viszont a kereszt útja. Jézus azt mondta ezzel kapcsolatosan, hogy: „ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel a keresztjét, és kövessen engem” (Mk 8,34; vö. Lk 14,27). Márknál kapcsolódik össze először a kereszthordozás az önmegtagadással.⁵¹ Máté evangéliumában ez a mondat úgy módosul, hogy aki nem a keresztjét hordozva követi Jézust, nem méltó hozzá (Mt 10,38). Csak az a személy veszi

⁴⁸ VAAGE, Leif E. (1994): *Galilean Upstarts. Jesus' First Followers according to Q*. Valley Forge, PA, Trinity Press International. 17–24; ERNST, Josef (⁶1993): *Das Evangelium nach Lukas*, Regensburger Neues Testament. Regensburg: Friedrich Pustet Verlag. 252.

⁴⁹ EVANS, C. F. (1990): *Saint Luke*. TPI New Testament Commentaries. London, SCM Press; Philadelphia, Trinity Press International. 447; CATCHPOLE, David (1993): *The Quest for Q*. Edinburgh, T & T Clark. 180–181; WIEFEL (1998), 196.

⁵⁰ ZUMSTEIN, Jean (1977): *La Condition du Croyant dans l'Évangile selon Matthieu*. Orbis Biblicus et Orientalis 16. Fribourg: Editions Universitaires/Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht. 448–449; ERNST, Josef (1989): *Matthäus. Ein Theologisches Portrait*. Düsseldorf: Patmos. 121.

⁵¹ SCHWEIZER, Eduard (1960): *Lordship and Discipleship*. London, SCM Press Ltd. 17.

fel a kereszttét, akinek elítéltként a kivégzése helyére kell cipelnie azt. A keresztt ott van első pillanattól kezdve minden keresztyén számára az életében, csak fel kell vennie azt. Nem kell valahol távol keresni ezt a kereszttet, és nem kell készakarva a szenvedés elé menni, mert Isten mindenki számára kirendeli azt a szenvedést, amelyet el tud hordozni.⁵² A Jézust követő tanítványnak le kell mondania saját akarataról, és szükség esetén fel kell készülnie, hogy akár életét is feláldozza mesteréért.⁵³

A szinoptikus keretet elhagyva megemlíthető Pál apostol figyelmeztetése, aki azt írta, hogy Isten országába sok nyomorúságon át kell bemenniük a keresztyéneknek (Ap-Csel 14,22), és akik Jézussal együtt szenvednek, azok vele együtt fognak megdicsőülni (Róm 8,17).⁵⁴ Ezen kívül Péter beszél az igazságtalan szenvedésről és a szenvedésre való elhívásról (1Pt 2,19–21), a szenvedésben megtapasztalt boldogságról (3,14) és az Isten akarata szerint szenvedésről (4,1.12–19). Jakab szól a próféták szenvedéseiről, melyek példa gyanánt szolgálhatnak a tanítványoknak (Jak 5,10–11). Mindezek a lókusok szoros kapcsolatban állnak a szinoptikus evangéliumokban megjelenő szenvedésről szóló kijelentésekkel.

4. Következtetés

A tanítványok küldetésének módját vizsgálva részben hasonlóságokat fedezhetünk fel az ószövetségi próféták Isten általi küldetésével. Istennel való találkozások (Ézs 6,1–13) és megbízatásuk gyakran váratlan esemény volt (1Sám 3,1–14), mely ellen egyesek közülük tiltakoztak (Jer 1,6), és/vagy kibúvót kerestek (2Móz 3,11; 4,1.10.13). A páros kiküldetés felidézi az ószövetségi tanú törvényt (4Móz 35,30; 5Móz17,6; 19,15).

Az igehirdetés és gyógyítás mellett a szolgálat magába foglalta az ördögűzést is. Az exorcizmus elősegítette az Isten országának terjedését és a sátán hatalmának meggyengítését. Az orvos Lukács is különbséget tesz az ördögi megszállottság és a betegség között (Lk 4,40.41, lásd előbb Mk 1,32–34; 6,13).

⁵² BONHOEFFER, Dietrich (1988): *The Cost of Discipleship*. London, SCM Press Ltd. 78–81.

⁵³ LOHFINK, Gerhard (1984): *Jesus and Community*. Transl. by John P. Galvin. Philadelphia, Fortress Press. 33; KINGSBURY, Jack Dean (1989): *Conflict in Mark: Jesus, Authorities, Disciples*. Minneapolis, Fortress Press. 106.

⁵⁴ DUNN, James D. G. (1992): *Jesus' Call to Discipleship*. Cambridge, University Press. 116–117.

Egyedül Máté említi meg, hogy Jézus parancsot adott tanítványainak a halottak feltámasztására (Mt 10,8), tehát ez is a szolgálathoz tartozott. A szinoptikus evangéliumok sehol sem számolnak be arról, hogy a tanítványok végrehajtották volna ezt a parancsot. Amennyiben hisszük, hogy Jézus támasztott fel halottakat (Mk 5,22–43; vö. Mt 9,18–26; Lk 8,41–56; Lk 7,11–16; lásd még Jn 11,11–44), nincs miért kételkednünk abban, hogy a tanítványainak is megparancsolta ezt, és fel is hatalmazta őket erre a szolgálatra.

A szolgálat együtt jár a szenvedéssel, mert a küldetés mindkettőt feltételezi. A követés magába foglalja a családdal és mesterséggel való szakítást, a vagyonról való lemondást, a hajléktalanságot, az önmegtagadást, a kereszthordozást, az üldözést és a szenvedést. Jézus nem hallgatta el tanítványai elől a valóságot, és figyelmeztette őket arra, hogy majd nekik is menekülniük kell, megostorozzák őket, sőt egyeseket közülük ki is végeznek, mert mindez része a küldetésnek.

Mt 10,16–25-ben Jézus úgy bocsátja el a tizenkettőt, mint bárányokat a farkasok közé, mint áldozatokat a biztos halálba. A tárgyalt metafora nem a zsidók és a pogányok közötti ellentétet jellemzi elsősorban, hanem a zsidók egymás közti megkülönböztetését. A leselkedő veszélyek mellett Jézus arra is utal, hogy minden pillanatban velük lesz az Atya Lelke által (Mt 10,19–20).

Felhasznált irodalom

- BARTH, Gerhard (1963): Matthew's Understanding of the Law, In: Bornkamm, Günther – Barth, Gerhard – Held, Heinz Joachim (szerk.): *Tradition and Interpretation in Matthew*. Transl. by Percy Scott. London: SCM Press Ltd.
- BARTON, Stephen C. (1994): *Discipleship and Family Ties in Mark and Matthew*. Cambridge: University Press.
- BAUER, David R. (1988): The Structure of Matthew's Gospel, In: *Journal for the Study of the New Testament, Supplement Series*. 31. Sheffield: Sheffield Academic Press.
- BIETENHARD, H.: ἐκβάλλω, In: Brown, Collin (szerk.): *Dictionary of New Testament Theology, Vol. 1*. Transl. with additions and revisions, from *Theologisches Begriffslexikon zum Neuen Testament*. Regency, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, 453–454.
- BLINZLER, Josef (1971): Jesus and his Disciples, In: Schultz, Hans J. (szerk.): *Jesus in his Time*. London: SPCK. 84–95.
- BOCK, Darrell L. (1996): *Luke. Vol 2. 9:51–24:53*. Baker Exegetical Commentary on the New Testament 3B. Grand Rapids, Michigan, Baker.

- BOLYKI JÁNOS (1991): Péter személye és szerepe az egyházban, In: *Theologiai Szemle*. új folyam: XXXIV, 4 (júl.–aug.). 194–200.
- BONHOEFFER, Dietrich (¹⁵1988): *The Cost of Discipleship*. London, SCM Press Ltd.
- BOSCH, David Jacobus (1980): *Witness to the World: The Christian Mission in Theological Perspective*. London, Marshall, Morgan & Scott.
- BOVON, François (1996): *Das Evangelium nach Lukas. 2. Teilband, Lk 9,51–14,35*. Evangelisch-Katholischer Kommentar zum Neuen Testament III/2. Zürich, Düsseldorf, Benziger Verlag; Neukirchen-Vluyn, Neukirchener Verlagsgesellschaft.
- BROWN, Schuyler (1978): *The Mission to Israel in Matthew's Central Section (Mt 9,35–11,1)*, In: *Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde der älteren Kirche*. 69, 1–2. 73–90.
- CATCHPOLE, David (1993): *The Quest for Q*. Edinburgh, T & T Clark.
- DAVIES, Margaret (1993): *Matthew (Readings: A New Biblical Commentary)*. Sheffield, JSOT Press.
- DÓKA Zoltán (1996): *Márk evangéliuma*. Budapest, Ordass Lajos Baráti Kör.
- DUNN, James D. G. (1992): *Jesus' Call to Discipleship*. Cambridge, University Press.
- EDWARDS, Richard A. (1985): Uncertain Faith: Matthew's Portrait of the Disciples, In: Segovia, Fernando F. (szerk.): *Discipleship in the New Testament*. Philadelphia, Fortress Press. 47–61.
- ERNST, Josef (1981): *Das Evangelium nach Markus*. Regensburger Neues Testament. Regensburg, Friedrich Pustet Verlag.
(1989): *Matthäus. Ein Theologisches Portrait*. Düsseldorf, Patmos.
(⁶1993): *Das Evangelium nach Lukas*. Regensburger Neues Testament. Regensburg, Friedrich Pustet Verlag.
- EVANS, C. F. (1990): *Saint Luke*. TPI New Testament Commentaries. London, SCM Press; Philadelphia, Trinity Press International.
- FILSON, Floyd Vivian (²1971): *A Commentary on the Gospel According to St. Matthew*. London, Adam & Charles Black.
- FRANCE, R. T. (1985): *The Gospel according to Matthew*. Tyndale New Testament Commentaries. London, Inter-Varsity Press (reprint: Leicester, Inter-Varsity Press; Grand Rapids, Michigan, William B. Eerdmans Publishing Company, 1992).
- FREYNE, Seán (1968): *The Twelve: Disciples and Apostles – A Study in the Theology of the First Three Gospels*. London and Sidney, Sheed and Ward.
- GNILKA, Joachim (⁴1994): *Das Evangelium nach Markus. 2. Teilband, Mk 8,27–16,20*. Evangelisch-Katholischer Kommentar zum Neuen Testament II/2. Solothurn, Düsseldorf, Benziger Verlag; Neukirchen-Vluyn, Neukirchener Verlag.
- GUELICH, Robert A. (1989): *Mark 1–8:26*. Word Biblical Commentary 34A. Dallas, Texas, Word Books.
- HAGNER, Donald A. (1993): *Matthew 1–13*. Word Biblical Commentary 33A. Dallas, Texas, Word Books.

- HAHN, Ferdinand (1965): *Mission in the New Testament*. Transl. by Frank Clarke. London, SCM Press Ltd.
- HENDRIKSEN, William (1979): *The Gospel of Luke*. New Testament Commentary. Edinburgh, Mackays of Chatham Ltd (reprint: Edinburgh, The Banner of Truth Trust, 1984).
- HENGEL, Martin (1981): *The Charismatic Leader and His Followers*. Edinburgh, T. & T. Clark.
- HERCZEG Pál (1997): *Az Újszövetség teológiájának vázlatja*. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kara.
- HERODOTOS (1921): *Books III and IV*. Transl. by A. D. Godley, vol. II, Loeb Classical Library. Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press.
- KILGALLEN, John J. (1988): *A Brief Commentary on the Gospel of Luke*. New York/Mahwah, Paulist Press.
- KIM, Kyoung-Jin (1998): Stewardship and Almsgiving in Luke's Theology, In: *Journal for the Study of the New Testament, Supplement Series* 155. Sheffield, Sheffield Academic Press.
- KINGSBURY, Jack Dean (1988): *Matthew as Story*. Philadelphia, Fortress Press.
- (1989): *Conflict in Mark: Jesus, Authorities, Disciples*. Minneapolis, Fortress Press.
- LANE, Thomas J. (1996): Luke and the Gentile Mission: Gospel Anticipates Acts. *European University Studies, Series 23: Theology*. 571. Frankfurt am Main, Berlin, Bern, New York, Paris, Wien, Peter Lang.
- LANE, William L. (1974): *The Gospel according to Mark*. The New International Commentary on the New Testament. Grand Rapids, Michigan, William B. Eerdmans Publishing Company.
- LOHFINK, Gerhard (1984): *Jesus and Community*. Transl. by John P. Galvin. Philadelphia, Fortress Press.
- LUZ, Ulrich (1990): *Das Evangelium nach Matthäus. 2. Teilband, Mt 8–17*. Evangelisch-Katholischer Kommentar zum Neuen Testament 1/2. Zürich, Braunschweig, Benziger Verlag; Neukirchen-Vluyn, Neukirchener Verlag.
- (1995): *The Theology of the Gospel of Matthew*. Cambridge, University Press.
- MATTHEY, Jacques (1980): The Great Commission according to Matthew, In: *International Review of Mission*. 69, 273(January). 161–173.
- MOROSCO, Robert E. (1984): Matthew's Formation of a Commissioning Type-Scene Out of the Story of Jesus' Commissioning the Twelve [Matt 9:35–11:1; Ex 3:1–4:17], In: *Journal of Biblical Literature* 103 (D 1984). 539–556.
- MORRIS, Leon (1992): *The Gospel according to Matthew*. Pillar New Testament Commentary. Grand Rapids, Michigan, William B. Eerdmans Publishing Company; Leicester, England, InterVarsity Press.
- NINEHAM, Dennis Eric (1968): *The Gospel of St. Mark*. The Pelican Gospel Commentaries. London, Adam & Charles Black.
- NOLLAND, John (1993): *Luke 9:21–18:34*. Word Biblical Commentary 35B. Dallas, Texas, Word Books.

- PLUMMER Alfred (1910): *An Exegetical Commentary on the Gospel according to S. Matthew*. London, Elliot Stock.
- PRÖHLE Károly (²1991): *Lukács evangéliuma*. Budapest, Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály.
- RIDDERBOS, Herman N. (1987): *Matthew*. Transl. by Ray Togtman. Grand Rapids, Michigan, Zondervan Publishing House.
- RIENECKER, Fritz (1983): *Das Evangelium des Matthäus*, Wuppertaler Studienbibel. Wuppertal, R. Brockhaus Verlag; Giessen, Brunnen Verlag.
- SCHWEIZER, Eduard (1960): *Lordship and Discipleship*. London, SCM Press Ltd. (1976): *The Good News according to Matthew*. Transl. by David E. Green. London, SPCK.
- TAYLOR, Vincent (2009): *The Gospels*. Eugene, Oregon, Wipf and Stock Publishers [reprint].
- VAAGE, Leif E. (1994): *Galilean Upstarts. Jesus' First Followers according to Q*. Valley Forge, PA, Trinity Press International.
- WEAVER, Dorothy Jean (1990): Matthew's Missionary Discourse. A Literary Critical Analysis, In: *Journal for the Study of New Testament, Supplement Series*. 38. Sheffield, UK, JSOT Press.
- WIEFEL, Wolfgang (1998): *Das Evangelium nach Matthäus*. Theologischer Handkommentar zum Neuen Testament. Leipzig, Evangelische Verlagsanstalt.
- WILKINSON, John (1974): The Mission Charge to the Twelve and Modern Medical Missions, In: *Scottish Journal of Theology*. 27, 3. 313–328.
- WILLIAMSON, Lamar (1983): *Mark*. Interpretation Series. Louisville, John Knox Press.
- ZUMSTEIN, Jean (1977): *La Condition du Croyant dans l'Évangile selon Matthieu*. Orbis Biblicus et Orientalis 16. Fribourg: Editions Universitaires/Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht.